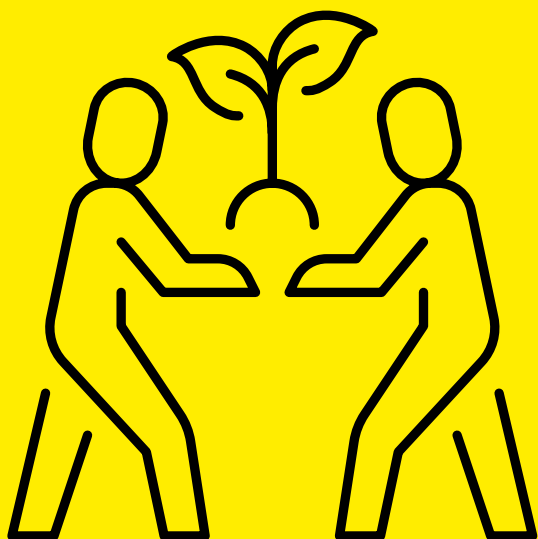


MINIGIDS OVER DE VN KLIMAATTOP

COP28: WAT EN HOE?



1. UNFCCC



Klimaatmars tijdens
COP26 in Glasgow,
2021.
© Jeremy Sutton-
Hibbert / Greenpeace

Definitie

UNFCCC = United Nations Framework Convention on Climate Change, of 'Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering' in het Nederlands. Dit is het eerste internationaal klimaatverdrag. Het biedt een kader voor de regeringen die het ondertekenen om de strijd tegen de klimaatcrisis aan te gaan.

Geschiedenis

Het Verdrag werd in juni 1992 goedgekeurd tijdens de Top van de Aarde in Rio de Janeiro (Brazilië) en ging van kracht op 21 maart 1994.

Leden

Vandaag is het Verdrag bijna universeel onderschreven: het werd aangenomen door 197 landen en de Europese Unie, samen de 'Partijen van het Klimaatverdrag' genoemd.

Inhoud

Het UNFCCC heeft als doel de uitstoot van broeikasgassen te verminderen zodat "gevaarlijke verstoring van het klimaatsysteem door de mens wordt voorkomen". Dit universele verdrag erkent dat de klimaatcrisis door menselijke activiteiten is veroorzaakt en het legt de verantwoordelijkheid voor oplossingen grotendeels bij de rijke landen.

UNFCCC & COP28

Een COP, of Conferentie van de Partijen, is een bijeenkomst van de lidstaten die het verdrag hebben aangenomen. Het is het hoogste besluitvormingsorgaan: daar worden de beslissingen genomen en de streefdoelen bepaald om de ontregeling van het klimaat te bestrijden. Beslissingen worden genomen bij consensus. De Conferentie van de Partijen komt één keer per jaar samen op een wereldklimaatop, de zogenaamde COP's. De 28ste editie vindt dit jaar plaats van 30 november tot 12 december in Dubai. Er zullen delegaties van de 197 landen en de EU zijn, maar ook vertegenwoordigers van bedrijven, ngo's - waaronder Greenpeace - , wetenschappers, vakbonden en media.



2. GREENPEACE OP DE COP

De Rainbow Warrior zeilt naar COP26 in Glasgow met het spandoek 'Stop Failing Us', 2021.

© Kristian Buus / Greenpeace



Greenpeace woont elk jaar de COP bij met een internationale delegatie van collega's uit alle hoeken van de wereld. Het team doet zijn uiterste best om te worden gehoord en om ervoor te zorgen dat de COP een ambitieus en solidair slotakkoord oplevert.

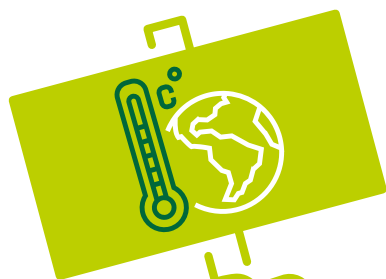
Wat doen we concreet?

Ons werk op de COP bestaat uit politiek lobbywerk, communicatie en het organiseren van acties. Zo zeilden we vorig jaar met de Rainbow Warrior naar de COP in Egypte, met aan boord een groep jonge klimaatsactivisten uit het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Zo zorgden we ervoor dat hun stem gehoord werd tijdens de onderhandelingen.

Greenpeace speelt een belangrijke rol als megafoon. We communiceren over wat er in de onderhandelingen gebeurt en kaarten aan waar de problemen en de blokkeringen zitten. Zo kunnen we druk zetten en het ambitieniveau verhogen.

Onze 3 voornaamste eisen

- **Stop fossiele brandstoffen.** Er is dit jaar absoluut een akkoord nodig om de verdere uitbouw van de steenkool-, olie- en gasindustrie te stoppen, en onze afhankelijkheid van deze fossiele brandstoffen snel en eerlijk te verminderen. Zowel wind- en zonne-energie, als energiezuinigheid, moeten dan weer versneld worden.
- **Betaal voor klimaatschade.** Bosbranden, droogte, overstromingen, mislukte oogsten, slechte luchtkwaliteit: klimaatrampen en hun gevolgen zijn vandaag overal voelbaar, maar vooral door zij die er het minst verantwoordelijk voor zijn. Er is een stevig fonds nodig om deze klimaatschade te vergoeden, en fossiele vervuilers moeten hieraan bijdragen.
- **Verhoog de ambitie.** Dit jaar wordt gekeken naar waar we al staan in de strijd tegen de ontregeling van het klimaat. Maar ook naar wat er nog allemaal moet gebeuren. COP28 is dus hét moment om nieuwe, cruciale stappen te zetten om de klimaatdoelen binnen bereik te houden.



GREENPEACE

MINIGIDS OVER DE VN KLIMAATTOP COP28: WAT EN HOE?

3. 5 SLEUTELMOMENTEN



De Rainbow Warrior komt aan in Rio de Janeiro in Brazilië tijdens de Top van de Aarde.

© Greenpeace / Steve Morgan

1992: Top van de Aarde in Rio de Janeiro, Brazilië

Tijdens deze top werden verschillende richtinggevende teksten voor het milieu opgesteld, waaronder de Verklaring van Rio (inzake milieu en ontwikkeling), het ruime Programma Actie 21 (de referentie op vlak van duurzame ontwikkeling), en het Raamverdrag van de VN inzake Klimaatverandering UNFCCC (zie eerder in deze brochure).

1997: COP3 in Kyoto, Japan

Tijdens COP3 in 1997 werd het fameuze protocol van Kyoto goedgekeurd, dat in werking trad in 2005. Dit was het eerste internationale, juridisch bindende verdrag over de vermindering van de broeikasgasuitstoot. Niet alle landen ondertekenden het: slechts 55 industrielanden engageerden zich om hun broeikasgasuitstoot tegen 2012 met gemiddeld 5,2% te verminderen tegenover het niveau van 1990.



Studenten van de jongerengroep "Solar Generation" staan voor de haven van Hongkong. Zij verwelkomen de inwerkingtreding van het Protocol van Kyoto, 2005.

© Greenpeace / Alan Hindle



Wereldwijde actiedag in Kopenhagen tijdens COP15, 2009.

© Kristian Buus / Greenpeace

2009: COP15 in Kopenhagen, Denemarken

Deze COP had hét moment moeten zijn voor een opvolger van het protocol van Kyoto: een internationaal klimaatakkoord met zowel de industrielanden als de landen van het Globale Zuiden. Maar ondanks de lange voorbereiding en de vele acties van het middenveld, liep COP15 af met een sissers. De slottekst bevestigt wel de noodzaak om de opwarming te beperken tot 2°C, maar bevat geen enkel becijferd, bindend engagement. De ontgoocheling aan het einde van COP15 was dan ook enorm.



2015: COP21 in Parijs, Frankrijk

In 2015 kwam er ein-de-lijk een internationaal en bindend klimaatakkoord. COP21 mondde uit in een akkoord tussen 195 landen, met als streefdoel de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 à 2°C. Alle partijen moeten iedere vijf jaar een eigen klimaatplan indienen, waarin ze hun uitstoot telkens verder moeten verminderen. Zo kan er druk uitgeoefend worden op landen die niet de vereiste inspanningen leveren. Helaas staan een exit uit fossiele brandstoffen of een overgang naar hernieuwbare energiebronnen niet expliciet in de tekst.

Greenpeace
luchtballon voor de
Eiffeltoren tijdens
COP21, 2015.

© Micha Patault /
Greenpeace



Honderden
mensen nemen
deel aan een
actie voor 100%
hernieuwbare
energie en vrede
tijdens COP21,
2015.

© Yann
ArthusBertrand /
Spectral Q



Actie in Durban tijdens
COP17, 2011.

© Juda Ngwenya /
Greenpeace

2011: COP17 in Durban, Zuid-Afrika

Tijdens COP17 werden alle 195 partijen het eens over de oprichting van het 'Groene klimaatfonds'. Dit is een financieel mechanisme om fondsen van de rijkste landen over te hevelen naar de meest kwetsbare landen, met als doel projecten te financieren die inzetten op uitstootdaling of aanpassing aan de klimaatcrisis.

4. HET AKKOORD VAN PARIJS

“Na de immense teleurstelling in Kopenhagen, waren de verwachtingen in Parijs hooggespannen. Toen toenmalig Frans buitenlandminister Laurent Fabius op 12 december 2015 met de hamer het internationaal klimaatakkoord afklopte, ging er een siddering van opluchting en hoop doorheen de hele conferentiezaal en ver daarbuiten.”

Joeri Thijs, expert bij Greenpeace België - aanwezig op COP21 in Parijs

Het is een historisch moment. Na jaren moeizaam onderhandelen, tonen 195 landen zich samen bereid om hun broeikasgasuitstoot te verminderen. Ze engageren zich om de opwarming van het klimaat te beperken via verschillende belangrijke beslissingen op industrieel, politiek, economisch en sociaal vlak.

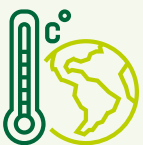


Actie in Madrid ter herdenking van het klimaatakkoord van Parijs, 2020.

© Pedro Armestre / Greenpeace



De drie pijlers van het akkoord



- **Mitigatie:** Het akkoord heeft tot doel de uitstoot van broeikasgassen aanzienlijk te verminderen om de opwarming van de aarde tegen 2100 te beperken tot maximaal 2°C. Maar 1,5°C blijft wel het streefdoel.



- **Aanpassing:** Het akkoord wil elk land beter in staat stellen de gevolgen van de klimaatcrisis op te vangen en ervan te herstellen. Met name de landen in het Globale Zuiden moeten hiervoor de nodige financiële middelen krijgen. De landen van het Globale Noorden beloven om tegen 2020 jaarlijks 100 miljard dollar aan klimaatfinanciering te betalen.



- **Verlies en schade:** Aanpassing kan helaas niet alles oplossen. De klimaatcrisis heeft nu al overal ter wereld onomkeerbare gevolgen, zoals de stijging van de zeespiegel en woestijnvorming. De meest kwetsbare landen voor de klimaatcrisis zijn ook net die landen die het minst verantwoordelijk zijn voor deze crisis. De tekst van het Parijsakkoord voorziet een apart artikel over ‘verlies en schade’, en wil landen beter laten samenwerken om zich voor te bereiden op rampen en noodsituaties. Er worden echter geen financiële verplichtingen opgelegd.

Een gemengd rapport

We zijn nu acht jaar verder en de klimaatcrisis is vandaag duidelijker aanwezig dan ooit tevoren. De politieke reactie is nog steeds veel te traag.

- **Steeds meer extreem weer door het verstoorte klimaat:** De planeet is constant oververhit: tussen 2015 en 2020 zijn de extreme weerfenomenen met 20% gestegen; in diezelfde periode zijn 30% meer mensen hun woongebied ontvlucht als gevolg van rampen. In 2022 waren er wereldwijd 32,6 miljoen klimaatvluchtelingen.
- **Onvoldoende inspanningen van de landen:** Geen enkel land is ambitieus genoeg in zijn engagement om de opwarming te beperken tot 1,5°C. Zelfs als alle landen hun zelf opgelegde streefdoelen zouden behalen, dan zijn we nog steeds op weg naar een stijging met 2,7°C. Onaanvaardbaar!
- **Te weinig klimaatfinanciering voor de armste landen:** Die beloofde 100 miljard dollar voor de landen van het Globale Zuiden is nog niet bereikt. Volgens Oxfam bedraagt de financiering in werkelijkheid slechts 19 à 22,5 miljard dollar per jaar. Daarnaast zijn dit meestal financieringen in de vorm van leningen. 80% van dat geld moet worden terugbetaald, waardoor de armste landen zich nog verder in de schulden steken om het hoofd te bieden aan een klimaatcrisis die ze niet zelf hebben veroorzaakt.

Bovendien is 100 miljard dollar eigenlijk te weinig. Nog volgens Oxfam zullen de ontwikkelingslanden tegen 2050 ongeveer 800 miljard per jaar nodig hebben om zich aan te passen aan de klimaatcrisis (lees hierover meer op p.9 van deze brochure).

Toch hebben een aantal landen wel nieuwe, hoopvolle klimaatactieplannen goedgekeurd:

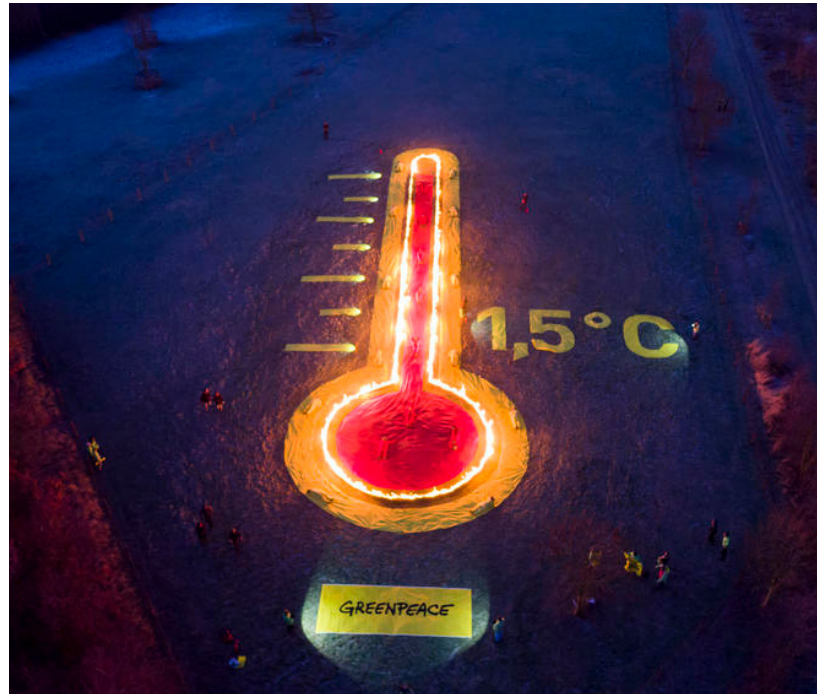
- **De EU** engageerde zich in april 2021 tot een CO₂-uitstootdaling met minstens 55% tegen 2030. Een belangrijke stap, al zou deze ambitie nog opgeschroefd moeten worden naar 65% om tegemoet te komen aan de 1,5°C-doelstelling.
- **China**, de grootste vervuiler, verklaarde in september 2020 koolstofneutraal te willen zijn tegen 2060.
- **De Verenigde Staten** kondigden onder Joe Biden aan hun beoogde CO₂-uitstootdaling tegen 2030 te willen verdubbelen om een nuluitstoot te bereiken tegen 2050.



5. ELKE TIENDE VAN EEN GRAAD TELT

“Om de Aarde leefbaar te houden, mensen te beschermen tegen extreem weer en stabiele samenlevingen mogelijk te maken, moeten we al het mogelijke doen om te vermijden dat we bepaalde drempels overschrijden. Elke tiende van een graad telt.”

Johan Rockström, co-voorzitter van de Earth Commission



Actie bij een energiecentrale in Duitsland, 2019.

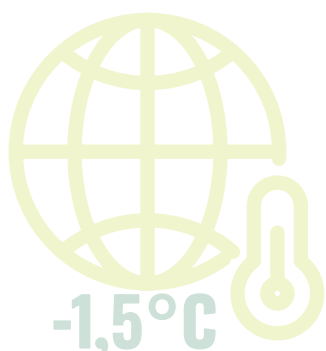
© Greenpeace

Limiet van 1,5°C in leven houden

Tijdens COP21 in Parijs werd het doel vooropgesteld om de aarde niet meer dan 1,5°C te laten opwarmen ten opzichte van het pre-industriële niveau. Dat lijkt misschien verwaarloosbaar, maar dat is absoluut niet het geval. Het is een kritische drempel die niet overschreden mag worden.

De afspraak van 1,5°C was een belangrijke overwinning voor de eilandstaten. Zij waarschuwen ons dat overschrijding van 1,5°C hun overlevingskansen rechtstreeks bedreigt, het water staat hen letterlijk aan de lippen.

Momenteel bedraagt de opwarming 1,2°C en de gevolgen zijn nu al duidelijk aanwezig en catastrofaal: overstromingen, droogtes, hittegolven, bosbranden, ... Vooral de armste landen betalen hiervoor een hoge prijs.



We zijn er nog niet

In de Overeenkomst van Parijs van 2015 hebben de 195 ondertekenende landen een proces opgezet waarbij elke vijf jaar de nationale plannen (de Nationally Determined Contributions - NDC's) worden geëvalueerd. De eerste herziening is bijna klaar en zal tijdens COP28 worden afgerond.

Gezien het schrijnende gebrek aan resultaten erkennen de regeringen twee jaar geleden al, tijdens COP26 in Glasgow, dat hun collectieve actie niet voldoende zou zijn om de temperatuurstijging te beperken tot 1,5°C boven het pre-industriële niveau.

De regeringen hebben daarom tijdens COP26 toegezegd nieuwe klimaatplannen in te dienen om de kloof tussen doelstellingen en prestaties te dichten. Helaas hebben op dit moment slechts een vijftigtal landen (waaronder de meeste EU-lidstaten) nieuwe plannen ingediend. De meeste zijn echter opnieuw ontoereikend, en Mexico heeft zelfs lagere nieuwe doelen ingediend!

Fossiele brandstoffen verantwoordelijk voor klimaatschade

De ontregeling van het klimaat uit zich steeds duidelijker in extreem weer, maar ook in smeltende ijskappen, natuurbranden en verwoestijning. Sinds juni is elke maand met voorsprong de heetste sinds het begin van de metingen en ook 2023 wordt wellicht het warmste jaar. Om de ergste gevolgen te vermijden, en het doel van maximaal 1,5°C opwarming in zicht te houden, is het cruciaal dat we het gebruik van fossiele brandstoffen snel afbouwen. Zowel het IPCC als het Internationaal Energieagentschap stellen dat er geen ruimte is voor nog meer fossiele projecten. Toch willen veel landen nog steeds nieuwe olie- en gasvelden openen, de VS, Canada en Rusland op kop. Genoeg is genoeg; het pad naar 1,5°C ligt nog open, maar met elk nieuw fossiel project wordt het smaller.

1

6. FOSSIELE BRANDSTOFFEN UITFASEREN

Fossiele bedrijven profiteren van de klimaatcrisis

In de aanloop naar COP28 is dit probleem op de spits gedreven. Terwijl de energiefacturen voor gezinnen sterk stegen, boekten de olie- en gasreuzen zoals TotalEnergies en Shell de afgelopen jaren recordwinsten. Bovendien krijgt de fossiele industrie ook nog elk jaar 1300 miljard euro aan subsidies, in België gaat het om 14-20 miljard euro. En op de koop toe is de gastheer van de COP dit jaar de Verenigde Arabische Emiraten (UAE), een belangrijke olieproducent, met de CEO van het nationale oliebedrijf als voorzitter van de klimaatop.

2



3

Eerlijke en snelle transitie van fossiel naar hernieuwbaar

Er is dus geen beter moment voor regeringen om nieuwe fossiele projecten te stoppen en olie, gas en steenkool snel af te bouwen - en gastheer UAE heeft een unieke kans om het goede voorbeeld te tonen. Tegen 2030 moet het gebruik van fossiele brandstoffen sterk afgenomen zijn - en tegelijk moet de uitbouw van hernieuwbare energie versneld worden en zullen we een stuk minder energie moeten gebruiken.

Die overgang van fossiel naar hernieuwbaar moet eerlijk gebeuren, waarbij de rijke landen hun verantwoordelijkheid nemen door sneller over te schakelen, en zowel armere landen als werknemers uit de fossiele sector ondersteund worden.

De fossiele industrie doet er echter alles aan om te kunnen blijven graven, pompen en uitstoten, en heel wat landen produceren zelf kolen, olie of gas en zijn dus ook betrokken partij. Wij hopen alvast op een akkoord over de afbouw van deze schadelijke energiebronnen, zonder achterpoortjes en voldoende snel.

7. DE VERVUILER MOET BETALEN



Loss and damage, wanneer aanpassen niet meer mogelijk is

We moeten blijven inzetten op minder uitstoot en manieren om ons aan te passen. Maar de klimaatcrisis heeft nu al een verwoestende impact op ecosystemen, infrastructuur, gezondheid en bestaansmiddelen over de hele wereld. Deze verliezen en schade kunnen niet meer vermeden worden. Ze zijn het gevolg van tientallen jaren inactie.

In het Engels spreekt men van 'loss and damage'. De erkenning hiervan op COP21 was een overwinning voor de landen in het Globale Zuiden, die het zwaarst getroffen worden. Zo zijn er de gevolgen van extreem weer, zoals droogte, overstromingen en tyfoons die vaker voorkomen en zwaarder worden. Andere gevolgen ontwikkelen zich op langere termijn, zoals smeltende gletsjers en de stijgende zeespiegel die kleine eilandstaten bedreigt.

Verantwoordelijkheid van de grootste uitstoters en vervuilende bedrijven

Potje breken, potje betalen. Er is een brede aanvaarding van het principe dat wie een fout maakt, die ook moet goedmaken. En wanneer de schade onherstelbaar is, moet je de slachtoffers of de gemeenschap vergoeden. In milieurecht heet dit het 'vervuiler betaalt'-principe. De klimaatvervuilers, dat zijn niet alleen de rijke landen in het Globale Noorden, maar ook de fossiele energiebedrijven.



"De klimaatvervuilers moeten betalen". Projectie door Greenpeace op de kerk in Tacloban, precies 10 jaar nadat deze stad in de Filippijnen verwoest werd door de supertyfoon Haiyan (lokale naam: Yolanda).

© Geric Cruz / Greenpeace



Overstromingen
in Palangka Raya,
in Kalimantan
(Indonesië).

17/11/2021,

© Pram / Greenpeace

Regeringen hebben fossiele bedrijven enorme rijkdommen laten vergaren, terwijl ze vrijgesteld werden van iedere verantwoordelijkheid om hun schadelijke impact te vergoeden. Deze bedrijven boeken miljardenwinsten terwijl het menselijk leed in de klimaatcrisis blijft toenemen. Het is tijd voor overheden om de fossiele industrie te belasten en zo de vervuilers te laten betalen voor de schade die ze veroorzaakt hebben en blijven veroorzaken.

Greenpeace steunt daarom de oprichting van een nieuw Loss and Damage Fund, een prioriteit voor veel landen uit het Globale Zuiden op COP28. We verwachten de komende tijd ook een zoektocht naar nieuwe bronnen van financiering, zoals een belasting op de fossiele industrie en andere grote vervuilers.



De problematiek van verlies en schade is een prioriteit voor COP28. De hardst getroffen landen hebben recht op de nodige financiële steun, en het wordt tijd dat de vervuilers hiervoor betalen.



GREENPEACE

November 2023

Volg ons tijdens COP28 op [greenpeace.be](https://www.greenpeace.be)
en via onze sociale media.